

پیشگیری از جنجال بر سر اموال

مرگ رویدادی طبیعی است که آثار حقوقی خاص خود را به دنبال دارد. انتقال دارایی‌های متوفی به‌ورثه، یکی از مهم‌ترین این اثرهاست که مهم‌است بدون در دسر انجام شود. داستان اختلافات خانوادگی بر سر ارث و میراث، ماجرایی آشنایی است که بیشترمان در باره‌اش شنیدهایم و اگر سری به صفحه حوادث روزنامه‌ها بزنید، مصداق‌هایی از اختلافات بر سر نحوه تقسیم ارث می‌یابید که اعضای یک خانواده را در مقابل هم قرار داده و گاهی منجر به فاجعه شده‌است؛ کشمکش‌هایی که معمولاً از ناآگاهی ورثه از حقوق قانونی‌شان و باید‌ها و نباید‌های قانونی مسئله ارث نشئت می‌گیرد. پس مهم‌است برای حفظ کانون خانواده به‌خصوص بعد از دست دادن یک بزرگ‌تر، اطلاعات مفیدی درباره موضوع ارث داشته باشیم تا در زمان نیاز، به کمک‌مان بیاید. منتها اگر تا به حال با مسائل حقوقی بر خور د داشته‌اید، از پیچیدگی‌های آن خبر دارید و می‌دانید آگاهی از این نکات، نیاز به راهنمایی یک کارشناس حقوقی دارد. به همین دلیل برای پرونده امروز زندگی‌سلام که شامل پاسخ به رایج‌ترین سوالات درباره ارث و میراث است، از یک حقوق‌دان کمک گرفته‌ایم. اگر شما هم کنجکاو‌هایی درباره مبحث ارث دارید، پرونده امروز را که سعی شده صریح و ساده و کوتاه، به این سوال‌ها پاسخ دهد، از دست ندهید.

پرونده

دکتر «سید جمال‌الدین موسوی تقی‌آبادی» حقوق دان، در گفت‌وگو با زندگی‌سلام به رایج‌ترین دغدغه‌ها در زمینه ارث می‌پردازد

با آگاهی از قوانین ارث، اختلافات خانوادگی را کاهش دهیم

دکتر موسوی تقی‌آبادی، عضو رسمی کانون وکلای دادگستری استان خراسان رضوی و حقوق دان معتقد است: « ناآگاهی از قوانین ارث تأثیری در تحقق آن ندارد اما وقتی ورثه بدون توجه به تشریفات قانونی، اقدام به تقسیم ارث می‌کنند، آثار منفی خود را نشان می‌دهد. اگر تقسیم ارث با آگاهی از باید‌ها و نباید‌های قانونی انجام شود، اختلافات خانوادگی تا حد زیادی کاهش می‌یابد.» این مدرس دانشگاه در ادامه، به هفت سوال رایج درباره ارث پاسخ می‌دهد.

اولین گام تسهیل روند تقسیم ارث چیست؟

وصیت‌نامه از جمله اولین و مهم‌ترین مواردی است که در روند تقسیم ارث بررسی می‌شود، به همین دلیل تنظیم صحیح و اصولی آن اهمیت دارد. مواد ۲۷۶ تا ۲۹۹ قانون امور حسبی، ناظر بر مسائل مربوط به وصیت‌نامه است. مطابق این مواد، وصیت‌نامه ممکن است در دو حالت عادی و غیر عادی تنظیم شود. گاهی به دلیل بروز شرایط غیر عادی مانند جنگ، امکان تنظیم وصیت‌نامه به شیوه‌های معمول آن وجود ندارد، بنابراین شخص می‌تواند در حضور دو شاهد به صورت شفاهی وصیت خود را بیان کند. اعتبار این وصیت‌نامه یک ماه بعد از بر طرف شدن شرایط اضطرار از بین می‌رود و اگر وصیت‌کننده در قید حیات باشد، باید وصیت دیگری تنظیم کند. وصیت‌نامه خودنوشت، رسمی و سری از انواع هستند که در شرایط عادی به کار گرفته می‌شوند. وصیت‌نامه خودنوشت یک سند عادی است که باید به خط وصیت‌کننده نوشته شود. در اصل این وصیت‌نامه می‌توان تر دید کرد و شخصی که به نفع او وصیت‌نده باید اعتبار آن را تایید کند. به همین دلیل بهتر است وصیت‌نامه به صورت رسمی تنظیم شود تا تر دیدی در اعتبار آن وجود نداشته باشد.

چه نوع وصیتی به چگونگی تقسیم ارث می‌پردازد؟

وقتی حرف از وصیت می‌شود افراد معمولاً تصویری می‌کنند فقط پای دارایی‌های متوفی وسط است و صرفاً قرار است منفعتی به آنان برسد اما وصیت تنها ناظر بر این مورد نیست. در قانون مدنی احکامی وجود دارد که به وصیت‌کننده این امکان را می‌دهد تا انجام امر یا اموری را بعد از مرگ خود به عهده دیگری بگذارد. مثلاً یکی از فرزندان را ملزم به پرداخت بدهی‌های خود کند. شخصی که این دین به گردنش نهاده شده‌است، فقط تا قبل از مرگ وصیت‌کننده امکان رد آن را دارد پس از آن به هیچ عنوان این وظیفه از گردنش ساقط نمی‌شود و باید طبق وصیت عمل کند. گونه دیگر وصیت، همان تصویری است که عموم از آن دارند. در این قسم از وصیت که تملیکی گفته می‌شود، وصیت‌کننده می‌تواند عین یا منفعتی از مال خود را بعد از فوتش، رایگان به دیگری واگذار کند. البته قانون‌گذار فقط حق وصیت تایک‌سوم از دارایی‌ها را به وصیت‌کننده داده و برای بیشتر از آن نیاز به اجازه همه وارثان است. در وصیت تملیکی، شخصی که به نفع اش وصیت شده‌است، محدودیت‌های وصیت‌عهدی را ندارد و حتی پس از فوت وصیت‌کننده می‌تواند وصیت را نپذیرد.

چه کسانی مشمول ارث متوفی می‌شوند اموال با چه ترتیبی بین آن‌ها تقسیم می‌شود؟

مطابق ماده ۸۶۱ قانون مدنی، افراد به دلیل رابطه نسبی یا سببی از متوفی ارث می‌برند. اشخاصی که رابطه نسبی با متوفی دارند، سه طبقه هستند که در ماده ۸۶۲ قانون مزبور، پدر، مادر، اولاد و اولاد اجداد، برادر، خواهر و اولاد آن‌ها؛ اعمام، عمات، اخوال، خالات و اولاد آن‌ها نام برده شده‌اند. با وجود هر یک از طبقات، طبقه بعدی ارث نخواهد برد. هر یک از زوجین نیز که در زمان فوت دیگری زنده باشد به لحاظ وجود رابطه سببی با متوفی، سهم الارث خود را خواهد برد. قانون مدنی از ماده ۹۰۶ تا ۹۴۹ سهم الارث طبقات مختلف، از جمله زوج و زوجه را مشخص کرده‌است. در خصوص ارث زوجین، وفق ماده ۹۴۰ قانون مدنی، فقط زوجینی که زوجیت‌شان با متوفی دائمی است و ممنوع از ارث نیستند، ارث می‌برند. اگر متوفی چند همسر دائمی داشته باشد حتی اگر آن همسران مخفی باشند، تغییری در میزان سهم الارث همسران نمی‌دهد. سهم الارث زوج و در صورت عدم وجود فرزندان بر یک چهارم و در صورت وجود فرزند یک‌هشتم است. حال چنان چه با تعدد زوجات مواجه باشیم، همین مقدار یعنی یک چهارم و یک‌هشتم، میان آن‌ها به طور مساوی تقسیم می‌شود.

فرایند انحصار وراثت چگونه است و به چه مدارکی نیاز دارد؟

وقتی شخصی فوت می‌کند باید مشخص شود چه کسانی از او ارث می‌برند تا درباره میراث او تعیین تکلیف شود. به این فرایند که از سوی مراجع قانونی و با تشریفات مشخصی انجام می‌شود، انحصار وراثت می‌گویند. صدور گواهی انحصار وراثت، مستلزم ارائه درخواست وراثت متوفی یا دیگر اشخاص ذی نفع به شورای حل اختلاف است. آخرین محل اقامت متوفی است. درخواست مذکور، باید در بارنده مشخصات کامل محل سکونت در خواست‌کننده، متوفی، تمامی وراث و نسبت هر یک از آن‌ها با متوفی باشد. گواهی فوت صادر شده توسط ثبت احوال، رونوشت برابر با اصل شناسنامه ورثه، رونوشت برابر با اصل سند ازدواج زوج و دائمی متوفی، اسنشهادیه دال بر منحصر بودن وراث به اشخاص نامبرده و گواهی تسلیم اظهارنامه مالیات بر ارث نیز از جمله مدارکی است که باید به درخواست انحصار وراثت ضمیمه شود. در مواردی که ارزش اموال متوفی بیشتر از ۱۰ میلیون ریال باشد، شورای حل اختلاف پس از ملاحظه مدارک و با هزینه متقاضی، درخواست وی را یک نوبت در یکی از روزنامه‌های کثیرالانتشار یا محلی آگهی می‌کند. اگر پس از گذشت یک ماه از تاریخ نشر آگهی، کسی به آن اعتراض نکند، بدون تشکیل جلسه رسیدگی و دعوت از وراث، انحصار وراثت صادر می‌شود. اما در صورت اعتراض، پس از تشکیل جلسه‌ای، تصمیمات لازم برای رسیدگی به دعاوی گرفته خواهد شد.

رایج‌ترین دعاوی حقوقی بر سر ارث شامل چه اختلافاتی است؟

عمده اختلاف‌های وراث جنبه موضوعی دارند و بین خودشان است. این اختلاف‌ها معمولاً از تباطلی به قوانین تقسیم ارث و سهم قانونی وراث ندارد. ناآگاهی از قوانین نیز تأثیری در تحقق ارث افراد ندارد و اگر این روال به عهده قانون گذاشته شود، هر یک از ورثه سهم الارث خود را می‌برد. اختلاف از آن جایی شروع می‌شود که ورثه بدون مراجعه به مراجع قانونی مبادرت به تقسیم‌ماترک و دخل و تصرف در آن می‌کنند. در این شرایط بی‌توجهی به تشریفات قانونی، آثار منفی خود را نشان می‌دهد. ممکن است بعضی از ورثه به دنبال تصاحب اموال متوفی از نفع خودشان باشند و چون دیگر وراث از حقوق قانونی خود بی اطلاع هستند و بی‌توجه به تشریفات قانونی اقدام به تقسیم ارث کرده‌اند، حق‌شان ضایع شود و برای احقاق آن به در دسر بیفتند.

آیا دولت از ارث سهم‌دارد؟

سهم الارث هر شخص جزو اموال او به شمار می‌آید بنابراین طبق قانون، مالیات به آن تعلق می‌گیرد. هر گاه در نتیجه فوت شخصی، مالی از متوفی به ورثه برسد، وراثت یا نماینده قانونی آن‌ها باید حداکثر تا شش ماه پس از تاریخ فوت متوفی، به اداره امور مالیاتی محل سکونت متوفی مراجعه کنند و صورت اموال و بدهی‌های وی را در اظهارنامه مالیات بر ارث قید کنند. پس از آن گواهی‌نامه تسلیم اظهارنامه مالیات بر ارث صادر و به ورثه داده می‌شود. این گواهی‌نامه یکی از مدارک لازم برای درخواست گواهی حصر وراثت از شورای حل اختلاف است. در این گواهی، اسامی وراث قانونی اعلام و میزان سهم الارث هر یک از آن‌ها مشخص می‌شود. پس از تکمیل اظهارنامه، ماموران مالیات همه اموال منقول و غیر منقول متوفی را به نرخ روز قیمت‌گذاری می‌کنند. از ارزش همه اموال ابتدا بدهی‌های متوفی که مهریه زن نیز از جمله آن‌هاست پرداخت می‌شود، سپس اگر وصیت‌نامه‌ای وجود نداشته باشد، با توجه به ضوابط قانونی، سهم الارث ورثه تعیین و بر اساس میزان هر کدام به آن‌ها مالیات تعلق می‌گیرد. این مالیات در واقع سهم دولت از اموال متوفی است. در خصوص نحوه محاسبه مالیات بر ارث باید به قوانین ۲۰ تا ۷۰ در صد تعیین کرده که در بعضی موارد نیز معاف از مالیات است. این مالیات فقط بر اموالی که سند و سابقه ثبتی دارند تعلق می‌گیرد و مالی که سابقه ثبتی ندارد، مشمول مالیات نیست.

آیا محروم کردن کسی از ارث، قانونی است؟ طبق شرع ممکن است شرایطی مانع از تحقق ارث شود؛ مانند کسی که به عمد، شخصی را که از او ارث می‌برد، بکشد اما این با باور عمومی که درباره محرومیت از ارث وجود دارد متفاوت است. در نظام حقوقی ایران، محرومیت از ارث فاقد اعتبار قانونی است. طبق ماده ۸۲۷ قانون مدنی، شخص به موجب وصیت نمی‌تواند ورثه خود را از ارث محروم کند و ماده ۸۴۳ نیز به متوفی فقط امکان وصیت در مورد یک‌سوم از مال اش را داده‌است. به محض فوت، متوفی دیگر امکان انجام هیچ‌گونه اقدام حقوقی را ندارد و تشخیص وارث بودن یا نبودن افراد به عهده قانون است. قوانین ارث در زمره قواعد آمره هستند و اراده شخص تأثیری در تحقق سهم الارث وراث ندارد. البته هر کسی در زمان حیات خود می‌تواند درباره اموالش تصمیم بگیرد و همه یا بخشی از آن را به دیگری منتقل کند اما تقسیم ارث پس از فوت، تابع موازین قانونی مشخصی است که محرومیت از ارث در آن جاهت قانونی ندارد. مسئله دیگری که ممکن است با محرومیت اشتباه گرفته شود درباره فرزندی است که زودتر از والدین اش فوت کند. طبق قانون، وقتی کسی زودتر از والدین خود فوت می‌کند، ورثه‌اش از جد پدری خود ارث نمی‌برند، به زبان ساده شخص مرده از کسی ارث نمی‌برد تا آن مال به بازماندگانش منتقل شود و این با محرومیت از ارث تفاوت دارد.

جدول سخت [شماره ۴۶۵]

عمودی

۱- مکان-شهری در سوریه-به‌دست آوردن ۲-دستورات-درنده‌ای شبیه‌یوزپلنگ ۳-ناپاک ۴-پسر کاوه‌آهنگر-دنباله‌روسوزن ۴-فراموشکار-شهرستانی در استان بوشهر ۵-محل‌روضة خوانی-خصم ۶-از خواهران برنوته-جاسوس-آشکار وعلنی ۷-فقروبی چیز-پهتان ۸-سگ در گویش عرب-دست‌ویازن قبل از مرگ ۹-برنده‌ای پایاهای پردهار-صوت‌شگفتی ۱۰-بخش خارجی هر چیز-گلخنی ۱۱-در نقاشی وندهبه به‌عنوان نگابی به کار می‌رود-خرمند ۱۲-کلیدی در موسیقی-ثناوانی در پرداخت‌بدهی به‌علت فقر ۱۳-باشگاه‌ای فوتبال انگلستان-چندرای ۱۴-دستگاه‌ارد کردن غلات-گوشه‌نشینی ۱۵-پدر بزرگ-جیره‌غذای روزانه-رودی در فرانسه ۱۶-عهده‌دار شغلی شدن-ششمین خلیفه‌اموی ۱۷-والخرج-پیمان تجارت‌آزاد آمریکای شمالی ۱۸-ریشه پایتخت‌بنگلادش-از آفات نباتی ۱۹-بخشی از سیستم‌گوارش نشخوار کنندگان-جان‌شینی ۲۰-تنها-زمینی که‌ن‌راسیل کنده‌باشد-گمان.

حل جدول شماره ۴۶۴

	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱																				
۲																				
۳																				
۴																				
۵																				
۶																				
۷																				
۸																				
۹																				
۱۰																				
۱۱																				

جدول متوسط [شماره ۷۲۵۵]

طراح جدول: مجید شادرچو

افقی

۱-نظریه-مصلحت‌آمیز-از حروف الفبای بیگانه ۲-تورم سیاهرگ در پاها-رایج ۳-غلام واضح ۴-از سازهای زهی-نام ترکی ۵-حرص ۶-بلغ ۷-قصه گو ۸-زمین کشاورزی ۹-یک سال در آن زراعت نکرده باشند ۱۰-بیماری تنفسی ۱۱-را-طویل ۱۲-آب روستایی ۱۳-زاوتر سان ۱۴-تکرار حرف ۱۵-موسس سلسله‌گور کانیان ۱۶-صحرا ۱۷-محبوس ۱۸-همه ۱۹-تالیفات-گریز ۲۰-مایه‌روشنایی ۱-خواهش ۲-ابزار افزایش و لتاژ در خودرو ۳-همیاری ۴-به دنیا آوردن ۵-کف ۶-کافی ۷-سکون و آرامش ۸-دور دهان ۹-جنس خشن ۱۰-غذای بیمار ۱۱-بازگشت ۱۲-شرح ۱۳-حرف همراهی ۱۴-میوه خوب ۱۵-روان ۱۶-آتش ۱۷-لطافت ۱۸-عهد ۱۹-نیروهای چهارگانه ارتش ۲۰-پول ژاپن ۱-پایتخت اروگوئه ۲-یار ابدال

	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱																				
۲																				
۳																				
۴																				
۵																				
۶																				
۷																				
۸																				
۹																				
۱۰																				
۱۱																				

	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱																				
۲																				
۳																				
۴																				
۵																				
۶																				
۷																				
۸																				
۹																				
۱۰																				
۱۱																				

حل جدول شماره ۷۲۵۴